

הירש, גליה (תשס"ד)
תרגום האירוניה ב"מילכוד-22"
עבודה לשם קבלת תואר מוסמך
המחלקה לתרגום וחקר התרגום, אוניברסיטת בר אילן
בהנחיית פרופ' אלדעה ויצמן

תקציר עברי

עבודה זו בוחנת את מידת ההצלחה של תרגום האירוניה ביצירה הספרותית "מילכוד-22" לג'וזף הלר בתרגומו לעברית, בהתחשב בהבדלי התרבויות ומגבלות התרגום בפני עצמו, ומנסה לגלות עד כמה הדבר משפיע על המסר הכללי של הטקסט.

האירוניה נבחנת במושגים של עקרון שיתוף הפעולה של גרייס (Grice, 1975) ושל מושג ההדהוד שטבעו ספרבר ווילסון והבחנה בין השימוש לאזכור שעליה הם מתבססים במחקריהם (Wilson & Sperber 1981, 1992). ניתוח הספר מתבסס על המודל של דסקל וויצמן לייחוס משמעויות (1987, 1991, 1990) המיושם בשיח ספרותי ולא-ספרותי כאחד. כדי להיטיב להבין את תפיסת האירוניה המוצעת כאן, אנו מציעים כמה קריטריונים להבחין בינה לבין הומור בהתבסס על מחקריהם של רסקין ואטרדו (1994, 2002). האירוניה בספר על נדבכיה השונים נבנית כדו-שיח בין כמה מוענים ונמענים. מטרתנו הייתה לזהות את בעלי האירוניה – מקרב הסופר, המחבר המשתמע (כפי שהגדירו Booth, 1961), המספר והדמויות – ואת קרבנות האירוניה בטקסט ומחוצה לו, כדי לזהות את משמעויות העל וההתכוונות הכללית של הטקסט. ניתוח הטקסט מתמקד במאפיינים הטקסטואליים היוצרים את האפקט האירוני, כגון סטיות משלבויות, החייאת מטאפורות, רצף החידוש ונתון והיבטים של נימוס.

כיוון שפענוח האירוניה חיוני להבנת הביקורת החברתית שהיצירה רוויה בה, חשוב לקבוע אם האפקט האירוני מועבר בהצלחה לתרבות אחרת. המסקנה האופטימית העולה מהעבודה היא כי אף על פי שאבדו ניואנסים בתהליך התרגום, האפקט האירוני הכללי וניפוץ המוסכמות שאליו מכוון הטקסט צלחו בהצלחה את מחסום התרגום וההבדלים בין התרבויות.